

Educație și formare profesională în Franța

Cedefop (2022). Vocational education and training in France: short description.

https://www.cedefop.europa.eu/files/4205_en.pdf

Rezumat

Franța deține președinția Consiliului Uniunii Europene în primul semestru al anului 2022, pe măsură ce pandemia COVID-19 continuă să se răspândească și să creeze nevoia de a asigura continuitatea educației, formarea și locurile de muncă. Motto-ul președinției „recuperare, putere și apartenență” pregătește scena pentru acțiune într-o perioadă de provocări tehnologice, economice și de mediu care declanșează schimbări în peisajul pieței muncii, al competențelor și al locurilor de muncă. În timpul Președinției, urmează să fie luate în considerare mai multe domenii de intervenție, în conformitate cu orientările strategice ale UE pentru educația și formarea profesională în perioada 2021-2030. Creșterea investițiilor în educația școlară și în profesia de cadru didactic, precum și creșterea oportunităților de mobilitate în cadrul programului Erasmus pentru cursanți, tineri ucenici și profesori sunt priorități cheie.

Educația inițială și formarea continuă în Franța funcționează ca un continuum în sistemul național de învățare pe tot parcursul vieții. Acestea urmăresc să ajute cetățenii să dobândească competențe relevante pentru dezvoltarea personală și profesională și să asigure integrarea socială a tinerilor și adulților. Aproximativ o treime dintre cursanții din școlile secundare superioare urmează calea profesională care se bazează pe sprijin personalizat, îndrumare în carieră consolidată pentru tranziția cu succes la studii ulterioare sau pe piața muncii și diversificarea ofertei de învățare.

Schimbările demografice și tendințele în educația și formarea profesională inițială (IVET) și în educația și formarea profesională continuă (CVET) pot avea un impact asupra compoziției forței de muncă și asupra ofertei și cererii de competențe în economia națională. Educația și formarea profesională vor juca un rol important în asigurarea locurilor de muncă, în special pentru tânăra generație.

Criza economică a avut un impact mai mic asupra evoluției ratelor șomajului a celor cu calificări de nivel mediu și înalt decât a celor cu calificări scăzute. Cu toate acestea, rata șomajului a persoanelor cu calificări de nivel mediu, inclusiv a majorității absolvenților VET (clasificarea standard internațională a educației (ISCED) nivelurile 3 și 4) rămâne mai ridicată decât în anii dinaintea crizei.

În 2020, majoritatea persoanelor din grupa de vârstă 25-64 de ani aveau calificări de nivel mediu (41,7% în Franța, față de 46,1% în UE); nivelul de studii terțiare este semnificativ mai mare decât în UE (39,6% față de media UE de 32,7%). Franța se află sub media UE (18,5% și, respectiv, 20,9%) în ceea ce privește persoanele fără sau cu calificări scăzute, dar este încă printre primele 10 din UE.

Autoritățile naționale au obligația legală de a sprijini tinerii șomeri fără calificări pentru a reveni la educație; este în vigoare o schemă dedicată care nu conduce la calificări pentru a sprijini reintegrarea celor care părăsesc timpuriu educația și formarea. Aceasta include un interviu personalizat pentru a evalua nevoile de învățare și nivelul de competențe și pentru a propune o ofertă de formare și suport personalizat (un tutore) pe tot parcursul cursului de formare. Toți tinerii cu vârsta cuprinsă între 16 și 18 ani au dreptul la educație pentru a se califica și a ajunge la un loc de muncă.

Sistemul de învățare pe tot parcursul vieții cuprinde educația și formarea inițială (educație și formare generală, tehnologică și profesională, inclusiv ucenicie) și toate formele de formare profesională și toate tipurile de activități care permit cetățenilor să dobândească noi competențe: (a) formare profesională pentru adulți și tinerii deja angajați în viața profesională; (b) activități profesionale și participare la servicii civice și neprofitabile; (c) sisteme de orientare și de evaluare a competențelor; (d) acțiuni de sprijin pentru accesul

la locuri de muncă; (e) validarea învățării non-formale și informale. În cadrul sistemului de învățare pe tot parcursul vieții, dobândirea calificărilor vocaționale și profesionale se bazează pe certificare. Procesul de certificare se referă la o descriere a aptitudinilor, abilităților și cunoștințelor asociate cu o calificare care sunt necesare pentru exercitarea unei profesii, a unui loc de muncă sau a unei activități profesionale. Rezultatul certificării este un document obținut de o persoană în urma unei proceduri stabilite, care confirmă aceste aptitudini profesionale conform unor criterii date.

Ca răspuns la problemele sociale și economice fără precedent cauzate de criza de sănătate COVID-19, în septembrie 2020 a fost lansat un plan major de redresare pe 2 ani (France Relance) de 100 de miliarde EUR pentru a stimula economia, a menține și a sprijini crearea de locuri de muncă, în special pentru persoanele tinere și vulnerabile. Printre prioritățile sale (mediu, competitivitate și coeziune) sunt vizate 15 miliarde EUR pentru programele de formare și ucenicie IVET și CVET: ajutoare pentru recrutare, sprijin pentru formare (200 000 de locuri de formare suplimentare pentru locuri de muncă în tranziție ecologică și digitală) și pentru integrarea durabilă la locul de muncă.

O schemă de recalificare pentru tranziția în carieră a fost elaborată în comun între Ministerul Muncii și partenerii sociali și se desfășoară în 2021, finanțată prin planul de redresare. Angajații companiei se pot recalifica, în timp ce sunt încă angajați, înainte de a se muta la un nou loc de muncă necesar în economia locală. Companiile participante sunt rambursate în funcție de dimensiunea lor: microîntreprinderi și IMM-uri (100%), companii cu mai puțin de 1 000 sau mai mult de 1 000 de angajați (respectiv, 75% și 40%).

Calificările tehnologice și profesionale (nivelurile EQF 3 până la 7) eliberate la început pot fi pregătite și în ucenicie, în formare continuă sau dobândite prin validarea învățării non-formale și informale. Oferta de formare a fost liberalizată, astfel încât companiile private pot crea și un CFA pentru a-și forma ucenicii. Legea din 2018 pentru libertatea de a alege viitorul profesional a definit aceleași obligații și standarde de calitate (certificat Qualiopi) și același statut juridic pentru centrele de formare pentru ucenicie ca și pentru alte centre de formare; De asemenea, au fost incluse o nouă guvernare și un nou model de finanțare pe cap de locuitor pentru a asigura fonduri pentru toate contractele de ucenicie.

Mai mult de o treime (39,3%) dintre toți cursanții din ciclul secundar superior au urmat programe profesionale în 2019; ponderea cursanților VET a scăzut cu 2,2 % din 2015 și a fost sub media UE de 48,4% în 2019. Ponderea cursanților VET în învățământul postliceal a scăzut cu un punct procentual în aceeași perioadă.

Schemele de formare alternativă combină perioade de pregătire teoretică într-un centru de formare și pregătire practică într-o companie printr-un contract de muncă pe durată determinată (*contrat à durée déterminée*, CDD / *contrat à durée limitée*, CDL) sau permanent (*contrat à durée indéterminée*, CDI). Angajații pot beneficia, de asemenea, de un serviciu gratuit de orientare și consiliere în carieră oferit de operatorii CEP regionali pentru a defini nevoile și aspirațiile de formare și carieră, care pot fi discutate cu angajatorul lor în timpul interviului obișnuit al companiei privind dezvoltarea profesională, care are loc la fiecare 2 ani. Persoanele care desfășoară activități independente (agricultori, artizani, lucrători independenți și profesii libere) se pot înscrie la formare prin contribuții la organisme colectoare care reunesc fondurile și prin schema de cont personal de formare. Persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă pot folosi un serviciu CEP gratuit pentru a-și defini nevoile în ceea ce privește competențele de dezvoltare și mobilizare a acțiunilor de formare prin intermediul schemei lor personale de formare, să li se recunoască competențele profesionale prin VAE sau prin acumularea de unități/blocuri de competențe pentru a dobândi un nivel vocațional sau profesional calificat.

Formarea profesională în Franța este o chestiune de responsabilități partajate între stat, regiuni și reprezentanții lumii de afaceri. Formarea profesională inițială și formarea profesională continuă sunt gestionate de diferite ministere care dezvoltă calificări și certificate profesionale valabile la nivel național.

Există cerințe de calificare pentru profesorii și formatorii VET și diferite surse și scheme de finanțare, în funcție de sfera acțiunilor de formare și de grupul de cursanți vizat. Scopul continuării VET este de a asigura cariere profesionale și acces la locuri de muncă. Există o mare varietate de instituții publice și private, care oferă programe de învățare pe tot parcursul vieții cu diferite obiective de formare. Guvernarea și finanțarea formării profesionale continue și a uceniciei este coordonată de *France compétences*. Mecanismele de finanțare existente și organismele de finanțare variază în funcție de grupul vizat (angajați, persoane aflate în căutarea unui loc de muncă, tineri, lucrători independenți, funcționari publici). Furnizorii de formare, inclusiv centrele de formare pentru ucenicie, trebuie să fie certificate până în 2022, dacă oferă formare finanțată din fonduri publice și mutuale.

Cheltuielile publice pentru educație ca procent din GDP sunt peste media UE (5,1% în Franța, 4,6% în UE-27 în 2019), dar rămân sub nivelurile de dinainte de criză (5,7% în Franța în 2009). Deși în perioada 2010-18, finanțarea învățământului secundar a scăzut cu 7% (-1% media UE), aceasta a fost mai mare în Franța decât media UE în 2018 (39,7% și, respectiv, 37,1%) (Comisia Europeană, 2020).

La nivel național, anticiparea competențelor este realizată de Ministerul Muncii, Ocupării Forței de Muncă și Integrării Profesionale, în principal prin Direcția pentru cercetare, studii și coordonare statistică și de *France Stratégie*, o instituție autonomă aflată în subordinea primului-ministru. Ministerul Muncii finanțează parțial cercetarea la nivel sectorial și regional prin contracte de studii prospective. Observatoarele regionale pentru ocuparea forței de muncă și formare (*Carif-Oref*) oferă sisteme regionale de analiză și cercetare a relației dintre cerințele de angajare, formare și calificare. Folosind datele furnizate de părțile interesate din VET naționale și regionale, ei efectuează cercetări și oferă expertiză pentru a anticipa schimbările economice și competențele pentru viitor. Aceștia se concentrează pe nevoile de formare, tendințele locurilor de muncă; legăturile dintre angajare și formare; abordări sectoriale și mobilitatea profesională și dezvoltarea economică.

Ministerele elaborează și creează calificări profesionale eliberate de stat, eliberate în urma avizului comitetelor consultative interministeriale (*commissions professionnelles consultatives*, CPC). Fiecare comitet examinează toate calificările vocaționale, eliberate de diferite autorități din sectorul de responsabilitate, și emite avizul pentru crearea, actualizarea (cu sau fără modificări) sau eliminarea unei calificări, în conformitate cu un program bienal de prognoză stabilit pentru toate CPC-urile. În funcție de ministerul în cauză, pot fi consultate și alte organisme, cum ar fi Consiliul Superior de Educație (CSE) pentru Ministerul Educației, Tineretului și Sportului sau Consiliul Național pentru Învățământul Superior și Cercetare (*Conseil national de l'enseignement supérieur et de la recherche*, CNESER) pentru Ministerul Învățământului Superior, Cercetării și Inovării. Ministerul Educației, Tineretului și Sportului este reprezentat în toate comitetele; gestionează cel mai mare număr de procese de certificare. De obicei, crearea unei noi calificări profesionale, eliberată de minister, este precedată de un studiu, care analizează datele economice și tendințele sectoriale pentru a defini nevoile viitoare în locuri de muncă și competențe.

Comitetele mixte de ocupare și formare profesională au fost create de către angajatori și sindicate în cadrul acordurilor naționale interprofesionale pentru a sprijini redistribuirea angajaților ale căror locuri de muncă au fost disponibilizate; de-a lungul timpului, sfera lor de aplicare s-a extins la formarea profesională. Comitetele identifică domeniile prioritare din sectoare folosind date cantitative și calitative privind tendințele ocupării forței de muncă, bazându-se adesea pe munca tehnică a observatoarelor OPMQ și produc recomandări privind nevoile de ocupare și formare. Filialele pot delega comisiilor mixte de ocupare și formare profesională responsabilitatea de a crea certificate profesionale specifice sectorului recunoscute în cadrul unei filiale, precum și certificate interprofesionale pentru activități transversale sau comparabile de muncă (CQPI), create de una sau mai multe comune de ocupare profesională și de comitete de formare profesională.

O abordare națională de asigurare a calității de lungă durată este în vigoare atât în educația și formarea profesională inițială, cât și în formarea profesională continuă, inclusiv în ucenicie. Reformele introduse în ultimii ani au contribuit la consolidarea cadrului de asigurare a calității în educație și formare și a sistemului național de calificări global. *France compétences* monitorizează sistemul național de calificări și punerea în aplicare a acordurilor de calitate pentru includerea calificărilor în RNCP și RS. Acesta a absorbit funcțiile și responsabilitățile punctului național de referință național pentru asigurarea calității, responsabil de funcționarea RNCP din 2014.

Campus des métiers et des qualifications este o inițiativă emblematică a Ministerului Educației Naționale, Tineretului și Sportului și a Ministerului Învățământului Superior, Cercetării și Inovării, reflectând nevoia de a răspunde cerințelor existente în materie de competențe și tendințelor viitoare pentru noile competențe care apar în piața muncii. Campusurile de comerț și calificare reunesc instituții VET secundare și superioare, companii, centre de ucenicie și centre de cercetare, care lucrează într-un anumit sector economic, pentru a promova sinergiile și colaborarea pentru inovare și crearea de locuri de muncă în economiile locale.

Școlile secundare profesionale și tehnologice pot primi eticheta de școală de meserii (*lycées des métiers*). Inițiativa își propune să promoveze parteneriate cu economia locală, cu autoritățile regionale din învățământul (academii) și cu ocuparea forței de muncă, cu serviciile regionale de SPO și cu serviciile de orientare în carieră și să promoveze VET ca o cale de învățare atractivă și de calitate în educația inițială. Eticheta este acordată de rectorul academiei regionale pentru o perioadă de 5 ani. În 2020, 957 de instituții secundare profesionale și polivalente (*lycées polyvalents*) din 30 de academii au primit eticheta. Școlile de meserii oferă o varietate de opțiuni de formare și de dobândire a unei calificări recunoscute, de la programe IFP în școală, ucenicie, programe de formare continuă pentru persoanele angajate în viața profesională până la validarea proceselor non-formale și informale.

Serviciul public național de ocupare a forței de muncă (*Pôle Emploi*) cumpără în mod regulat locuri de formare în diferite organizații de formare. Selectează și finanțează programe de formare care susțin dezvoltarea competențelor la nivel local, în sectoare vizate ale economiei unde există o cerere insuficientă de locuri de muncă (locuri de muncă în tensiune). Persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă primesc, în limita drepturilor lor de compensare a șomajului, o indemnizație de formare de la *Pôle Emploi* sau de la Consiliul regional și, în anumite condiții, ajutor pentru îngrijirea copiilor și transport.

Diverse subvenții publice, cu scopuri diferite, susțin capacitatea întreprinderilor, în special a întreprinderilor mici și a micro-întreprinderilor, de a oferi instruire angajaților lor. Creditele naționale pot fi acordate de la Ministerul Muncii, Ocupării Forței de Muncă și Integrării Profesionale companiilor pentru încurajarea și ajutarea IMM-urilor să își anticipeze nevoile de gestionare a resurselor umane, precum și pentru sprijinirea serviciilor publice de ocupare a forței de muncă pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă în însoțirea schimbărilor economice și în asigurarea traseelor de carieră.

Dreptul la orientare publică pe tot parcursul vieții în carieră, instituit în 2009, garantează accesul universal la informații gratuite, cuprinzătoare și obiective despre profesii, formare și calificări, oportunități de angajare și niveluri de venit. Scopul politicii este de a asigura servicii de sprijin și consiliere în carieră de înaltă calitate, bazate pe rețea. Aceste servicii de orientare în carieră sunt furnizate de serviciile locale de sprijin, instituțiile de consiliere în carieră, centrele de ocupare a forței de muncă și de formare și de către serviciul public național de ocupare a forței de muncă (*Pôle Emploi*).